

Барабаш Олег Васильович, кандидат філософських наук, доцент,
докторант Харківського національного педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди, Україна
e-mail: oleg.v.barabash@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-8479-8926

РАКУРСИ РОЗВИТКУ ТА ПРІОРИТЕТИ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗУСИЛЬ У РЕСПУБЛІЦІ КОСТА-РИКА

У статті здійснено спробу встановити природу і сутність трансформаційних процесів у Республіці Коста-Рика, з'ясувати змістовну основу стратегії розвитку країни. Виявлено та проаналізовано окремі параметри державотворчих трансформацій в окремих проєкціях конституційно-правової діяльності, її інституційного представлення в політичних процесах і суспільному житті. Виокремлено ключові ідеї, механізми і напрями їх реалізації щодо розбудови успішного національно-державницького проєкту «чисте життя, щаслива країна» в сучасності і стосовно бачення перспектив Підкреслено значущість тривалий час узгодженої та стратегічно вивіреної, у визначених основними параметрами конституційної правотворчості і суспільної згоди роботи особливо соціально відповідальної групи, що в даному випадку може бути позначена як стратегічна еліта, за умов ствердження процесуальної поваги до механізмів взаємного суспільно-державного зв'язку за лінією соціальний запит, обробка, вихід (теорія Д. Істона), в умовах демократії і на основі слідування конституційно-правовим нормам.

Ключові слова: Республіка Коста-Рика, конституційна творчість, політичний режим, стратегії розвитку, трансформаційні процеси, чисте життя, щаслива країна, Латинська Америка і Карибський басейн.

Постановка проблеми. Регіон Латинська Америка і Карибський басейн (ЛАКБ) щодо особливостей розвитку державотворчих процесів, трансформацій політичних режимів у його окремих країнах, тенденційності сполучання різнорідних факторів ендогенного й екзогенних характеру в динаміці змін та взаємодії інституційних, соціальних чи економічних чинників та за ситуації геополітичних переформатувань інтересів продовжує залишатися осередком наукової уваги спеціалістів різних галузей знання. ЛАКБ – регіон, у якому, можливо, найбільш амплітудно за змістовними параметрами, кількісними показниками проявляються «маркери» перспективної значущості аспектів

соціально-економічних зрушень, виявляється ступінь подальшої актуалізації проявів «текучої сучасності» (З. Бауман) на різних її рівнях і в контекстах концептуального політико-правового значення. У рамках загальнотеоретичних підходів інституціоналізму, історичного інституціоналізму, інших методологій наукового аналізу з особливою увагою до виділення саме конституційного форматування суми соціальних відносин як первинного і в тій або іншій мірі вирішального засобу позначання майбутності та встановлення загального «каркаса» в розбудові її інституцій, новаторство й експерименти в країнах регіону відносно конституційної творчості, технологій взаємодії права і політики також пропонують шпорокий спектр різномірного матеріалу відносно розвитку досліджень.

Так, за свідченням статистики, на регіон припадає приблизно половина з усіх конституцій в історії людства [1], а у зв'язку з різноспрямованим розвитком конституційного права в країнах ЛАКБ в останні десятиліття розгортається дискусія щодо розвитку і ствердження неоконституціоналізму (з'явився як реакція на нечуттєвість юридичного позитивізму щодо захисту прав і умовно поєднав представників різних юридичних шкіл і країн від Р. Дворкіна до Л. Ферражіо [2]). Можливості ствердження так званого «нового конституціоналізму» (розглядається в шпороких ракурсах варіацій представлення й формалізації різновидів партисипативної демократії, проявів сучасного популізму), що дає підстави, на думку окремих авторів, говорити про «популістський конституціоналізм» [3; 4], та спроб ствердження в Основному законі того підходу, що виходить з визнання юридичного плюралізму [5], тощо. Загалом, на думку директора Інституту порівняльного конституційного права імені Макса Планка Арміна фон Богданді: «... Латинська Америка – це регіон, в якому обговорюється питання щодо майбутності конституціоналізму» [6]. І хоча за періодизацією Роберто Гаргарелли, з кінця ХХ ст. триває п'ятий етап латиноамериканського конституціоналізму [7, р. 22], тим не менше сам конституційний порядок денний набув певного засадничого виміру, що нагадує про дебати щодо ролі конституції в епоху заснування латиноамериканських республік та орієнтує на сприйняття конституційного права як інструменту для навігації в майбутнє [2]. У регіоні є й прояви особливого історичного підтексту: його країни є тривалий час втягнутими в різні геополітичні протистояння, у тому числі з вираженим ідеологічним забарвленням, а традиціоналістські цінності колективістського гатунку саме тут інколи в парадоксальний спосіб сполучаються з ліберально-демократичним індивідуалізмом та схильністю до самовпраження [8]. Унікальними є природні умови місцини регіону та її різнопланові багатства. І, на жаль, регіон є виразним прикладом не тільки показних зрушень відносно покращення якості соціально-політичного життя, запровадження позитивно дієвих інсти-

туційних рішень та ствердження нових стандартів існування економічного характеру – він і на сьогодні за суттєвих відмінностей по конкретних країнах або навіть їх окремих місцинах залишається найбільш жорстоким і репресивним у світі [9]. Виходячи з наявності широкого поля дослідницьких можливостей у країнах регіону та керуючись завданнями аналітичного спрямування, з усього різноманіття матеріалу, що стосується тематики особливостей розвитку політичних процесів у ЛАКБ у їх найбільш широких наукових проєкціях, особливої уваги, на нашу думку, заслуговують окремі аспекти досвіду розбудови національно-державницького життя Республіки Коста-Рика (ісп. República de Costa Rica).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У статті у зв'язку з предметною багатовимірністю теми використано міждисциплінарний науковий підхід, що слідом зумовило залучення і загальнонаукових методів досліджень, і спеціальних теоретико-методологічних напрацювань представників різних галузей наукового знання. Щодо основ, тенденцій і особливостей конституційної творчості значну роль відіграли фундаментальні дослідження і науковий досвід вітчизняних науковців-конституціоналістів Ю. Г. Барабаша, В. П. Колісника, Н. В. Мішиної, М. П. Орзіха, М. В. Савчина, теоретиків держави і права Л. І. Кормич, Д. В. Лук'янова, І. В. Процюка, М. В. Серебро та ін. Відносно формування «полів» сучасної конфліктності, їх представлення в соціальній дійсності і в контекстах ідеї розвитку та інституціоналізації стратегій використано багатогранний дослідницький матеріал наукових розробок представників політичної науки й соціології Л. М. Герасіної, І. Д. Денисенко, В. Ю. Карасьова, Г. М. Куц, М. А. Польового, О. І. Ткача, М. П. Требіна та ін. [10–16] і закордонних авторів, що репрезентують широкий спектр досліджень як суто гуманітарного, так і політико-правового характеру, – З. Бауман, У Бек, П. Блоккер, Т. О. Воротнікова, Р. Гаргарелла, З. В. Івановський, Г. С. Кортес, Х. Монтеро, М. Манн, Г. Негретто та ін. [4; 7; 17–24]. У роботі використано матеріали і статистичні дані окремих міжнародних фондів і дослідницьких установ, офіційних сайтів держави Республіка Коста-Рика, засобів масової інформації країни.

Формулювання цілей. Мета даної роботи – встановити природу і сутність трансформаційних процесів у Республіці Коста-Рика, з'ясувати змістовну основу стратегії розвитку країни. Завдання – виявити і проаналізувати окремі параметри державотворчих трансформацій в окремих проєкціях конституційно-правової діяльності, її інституційного представлення в політичних процесах і суспільному житті, виокремити ключові ідеї, механізми і напрями їх реалізації щодо розбудови успішного національно-державницького проєкту «чисте життя, щаслива країна» в сучасності і стосовно бачення перспектив майбутності.

Виклад основного матеріалу. Відносно особливостей правового нормування способу життя в Республіці Коста-Рика, і перш за все характерних показників конституційного процесу, відзначимо, що на фоні інших країн регіону в ній не вдавалися до конституційної заміни ще із середини ХХ ст. і на сьогоднішній день є чинним Основний закон 1949 р. – *Constitución Política De la República De Costa Rica* [25]. Сама згадана Конституція стосовно її змістовно-ціннісних підвалин, загальної композиції тексту, особливостей побудови догматичної й органічної частин, специфіки нормування щодо наміру вираження цілісності задуму певного правового порядку й юридичної техніки його ствердження, можливо, має бути предметом окремої наукової уваги. Щодо змістовних її конотацій узагальнено відзначимо лише, що певне ліберально-демократичне змістовне спрямування парадоксально поєднується з ідеологічною та інструментальною відкритістю й готовністю до відтворення суспільних запитів і неліберального характеру на соціально захищений державою спосіб життя всіх верств населення, що залишає простір для поточних політико-правових «маневрів» у заданому Конституцією правовому полі та дозволяє коректувати стратегічні виміри політичного процесу в напрямі «підключення» широких соціальних програм.

Конституція Республіки Коста-Рика 1949 р. з'явилася після громадянського конфлікту навесні 1948 р., який тривав 44 дні, і внаслідок подальшого процесу громадянського примирення, що складно розбудовувався під проводом особливо відповідальних відносно реалізації національно-державницького проєкту представників місцевих еліт, які, зрештою, дійшли згоди в баченні стратегічних засад розвитку Республіки Коста-Рика. Так було покладено початок реалізації унікального проєкту – «чисте життя» (до сполучення вже додають і «щаслива країна» – ісп. *Pura vida, país feliz*). У країні тривалий час робиться наголос на «розвитку сфер освіти, охорони здоров'я, житлового забезпечення, що дозволило запобігти в країні соціальним вибухам і політичному хаосу, що є характерними для інших центральноамериканських держав... Упродовж останніх років бюджетні вкладення в соціальну сферу неухильно зростали, складаючи чверть ВВП країни» [23, с. 196].

На нашу думку, загалом ситуація контексту появи Конституції 1949 р. внаслідок «підвищення ставок у протистоянні інтересів» місцевих еліт і самого засобу «розв'язання вузлів конфліктності» є додатковим сигніфікатором зосередження наукової уваги щодо подолання певної форми політичної кризи з далекоглядними наслідками, оскільки змістовно подібні напруження різного гатунку відтворювались і в історії інших країн, у тому числі регіону. Зрештою, ми отримуємо досвід сценаріїв розвитку ситуації з несхожими наслідками. Так, скажімо, в Колумбії після відсторонення від влади військово-диктаторського режиму Г. Р. Пініл'ї в 1957 р. припиненню пошпрення насильства

і збройного конфлікту також сприяли зусилля місцевих провідних акторів, репрезентантів волі еліт. Унаслідок їх домовленостей дві провідні політичні сили, представлені політичними партіями – Колумбійська Ліберальна Партія (Partido Liberal Colombiano) та Колумбійська Консервативна Партія (Partido Conservador Colombiano), задля стабілізації ситуації утворили систему Національного фронту, за якою, незалежно від результатів виборів, ліберали й консерватори отримували рівну кількість місць у державних структурах, а посаду Президента представники партій мали займати по черговому, змінюючись під час чергових виборів. Конституція Республіки Колумбія 1886 р. залишалася при цьому незмінною, а досягнутий компроміс за умов подальшого внесення поправок до Основного закону став основою того політичного режиму, який серед авторів позначається в різний спосіб, але у зв'язку з різновидом демократії – «контрольована» (М. Уільямс), «олігархічна» (А. Уайлд), «традиційна двопартійна» (Ф. Е. Кардозу, Е. Фалетто), «елітарна» (А. Беррі) або «близька до поліархії» (Р. Даль), а також «обмежена демократія» (З. В. Івановський) [24, с. 130] та інші варіанти. Так, на змістовній основі ключових засад християнсько-традиціоналістського характеру Конституції Республіки Колумбія 1886 р. почала розбудовуватися система соціальних і правових відносин, яка є притаманною в тому числі ліберально-демократичному світобаченню, що заклало, на наш погляд, серйозні «розриви» смислів перспективи й основ інституційних рішень, які і до сьогодні в різний спосіб проявляються в сучасному житті Колумбії.

Загрози катастрофічного сценарію виникали й у Венесуелі 1958 р.: там єднання еліт відбулося на фоні домовленостей щодо поділу сфер впливу й розподілу «рентних потоків» від нафтовидобування – так реалізувався проєкт так званого «punto de punto fijo» між трьома політичними силами, що згодом розподілилися на дві політичні сили-партії – AD (Acción Democrática) та COPEI (Partido Socialcristiano), які тривалий час і зосереджували владні важелі у своїх руках, а унікальне поєднання у взаємозалежності ліберально-демократичного спрямування розвитку на економічному підґрунті рентної за характером економіки (нафтовидобування) і намагань інкорпоруватись у міжнародну фінансову еліту за витіснення на периферію стратегічних інтересів національно-державницького розвитку з їх урахуванням специфіки соціальних запитів місцевого населення й призвели, зрештою, до появи постаті Президента Уго Чавеса з його маніфестацією волі традиціоналістської більшості як основи шляху до рівності й соціальної справедливості в проєкті «соціалізму XXI ст.» та реалізації широких соціальних програм, загалом спроб переналаштувань системного характеру через інструментально-політичне відношення до ролі права і відповідно цілої хвилі новітньої конституційної творчості в Боліваріанській Республіці Венесуела.

Звісно, аналізуючи особливості розвитку Республіки Коста-Рика, слід з урахуванням концептів воронки причинності (funnel of causality) або багатошарової причинності мати на увазі геополітичні виміри, інтереси між-державного стратегічного партнерства на мапі регіону тощо (тим більше що унікальність ситуації полягає і в тому, що Коста-Рика не має своїх збройних сил). Але, втім, на наш погляд, знакова відмінність усього змістовного вектора розвитку країни проявляється перш за все у *тривалій* консолідованій позиції місцевих еліт щодо бачення майбутності, розуміння стратегії перетворень. Тривалий час політичний режим Коста-Рики оцінюється у світі як консолідована чи якісна демократія без будь-яких намагань узурпації влади чи принципово значущих порушень конституційного ладу кимось з учасників політичного процесу. Коста-Рика, Суринам та Уругвай відзначаються і як країни, що мають серед країн регіону «відкритий громадянський простір» [26]. Грандіозний корупційний скандал, що пов'язаний із діяльністю бразильської будівельної корпорації «Одебрехт», який призвів до політичних потрясінь щонайменше в 11 країнах регіону, поки що обійшов Коста-Рику, хоча її діючий Президент Карлос Альворадо Кесада і звинувачується (безпідставно чи ні, з'ясує суд) у шахрайстві та зловживаннях владою за матеріалами іншої справи. Загалом же, щодо місцевих орієнтирів на чисте життя і щасливу країну вони конкретизуються в увазі до навколишнього середовища (заповідні й охоронні території країни складають 28%), слідуванні вимогам екологічної безпеки, реалізації програми відносно переходу на виключно поновлювані джерела енергії, відновний розвиток [27], пропаганді та поширенні здорового й дружнього до природного світу способу життя, досягненні й підтримці високих стандартів забезпечення населення матеріальними цінностями, підвищенні добробуту. Робота держави зорієнтована на виконання соціальних завдань, доставку й реалізацію соціальних благ – безпека способу життя і соціальний, творчий розвиток особистості та різних громадянських об'єднань, груп за інтересами, формування готовності до різних викликів майбутності через поліпшення якості державної освіти і виховання здатності до соціальної мобільності (за показниками соціальної мобільності Коста-Рика посідає 44-те місце у світі, вище тільки Уругвай – 35-те, а слідом Чилі – 47-ме [28]) визнаються пріоритетами нагальної діяльності та перспективи. На підвищення якості освіти спрямовані спеціальні програми розвитку (на потреби освіти в Республіці Коста-Рика витрачається близько 8% держбюджету [29]), а Президент у своїх промовах і діях підкреслює значення освіти в сучасному світі й орієнтацію на навчання вільному володінню і використанню англійської мови в іспаномовній переважно країні як одного із засобів успішної адаптації до вимог сучасного світу. На наш погляд, відносно особливостей стратегічного бачення перспек-

тив розвитку в Коста-Риці підкреслено засвідчують змістовність спрямування і такі ключові речі:

1. Рівень мінімальної заробітної платні в країні регулюється державою залежно від кваліфікаційного й освітнього рівня працівника – сама сітка мінімальної заробітної платні прив'язана до освітніх характеристик і в такий спосіб створюється система стимулів і демонстративних акцентів щодо бажаності отримання вищої освіти, загального бачення контурів перспективи державою у зв'язку з підвищенням освітнього рівня людей, поважається й цінується робота лікаря, вчителя, інженера, технолога тощо (див. таблицю) [30].

Рівень мінімальної заробітної платні в Коста-Риці

Рівень кваліфікації / освіта	На день	На місяць
Некваліфікований робітник (TNC)	10 620,00 колон (₡)	18,054 амер. дол. Курс 0,0017 на 28.08.2020, тобто на місяць – 390,8691, якщо робочі 5 днів на тиждень
Напівкваліфікований робітник (TSC)	11 549 ₡	–
Кваліфікований робітник (TK)	11 761,00 ₡	–
Звичайний спеціалізований робітник (TE)	13 872,00 ₡	–
Звичайний некваліфікований робітник (TNCG)	–	316 964,00 ₡
Звичайний напівкваліфікований робітник (TSCG)	–	341 004,00 ₡
Звичайний кваліфікований робітник (TCG)	–	358 468,00 ₡
Звичайний кваліфікований робітник (TEG)	–	402 556,00 ₡
Технічно-диверсифікована освіта (ED)	–	375 649,00 ₡
Технічне – вища освіта (EDS)	–	462 947,00 ₡
Дипломи про вищу технічну освіту (DES)	–	500 000,00 ₡
Технічний – бакалаврат (бакалавр)	–	567 118,00 ₡
Технік – вища освіта (Lic)	–	680 565,00 ₡
Робітник вищої спеціалізації (TEC)	21 529,00 ₡	36,5993 амер. дол., на місяць – 792,374845, якщо робочі 5 днів на тиждень

2. У такому, відмінному від багатьох інших країн регіону, підході закладаються фундамент і якості соціального прогресу (Коста-Рика займає 37-ме, найвище в регіоні, місце за цим показником, до речі, Україна – 63-тє [31]), подальшої результативності країни в позитиві очікування майбутності – країна визнається безумовним лідером впровадження технологічних інновацій у регіоні [29]. Коста-Рика слідом за Чилі, разом з Уругваєм, є і країною, що в найбільшій мірі приваблює таланти в регіоні [32]. Міжнародні ініціативи держави відзначаються боротьбою за права людини в контексті взаємозв'язків природоохоронної і гендерної проблематики [33].

Висновки. Таким чином, тривалий час узгоджена й стратегічно вивірена, цілеспрямована та послідовна у визначених основними параметрами конституційної правотворчості та суспільної згоди робота особливо соціально відповідальної групи, що в даному випадку може бути позначена як стратегічна еліта щодо реалізації національно-державницького проекту загального блага, створення зон соціального комфорту, екологічної безпеки, соціально захищеності, впевненості в майбутньому в країні Коста-Рика і подальших сумісних суспільних заходів відносно формування загальної соціальної солідарності навколо національного проекту – «чисте життя, щаслива країна» – за умов ствердження процесуальної поваги до механізмів взаємного зв'язку за лінією соціальний запит, обробка, вихід (теорія Д. Істона), в умовах демократії і на основі слідування конституційно-правовим нормам (яке виховало в Коста-Риці і цілу традицію виваженого й обережного ставлення щодо змін Основного закону), бачаться нам головними чинниками успіхів у державотворенні Республіки Коста-Рика. Щодо моделі розвитку, відносно рівноваги інтересів держави і ринку, «нарративу сучасного капіталізму» – за умов ризиків сучасності, на нашу думку, заслуговує додаткової уваги позиція, виражена Г. С. Кортесом: «Державний сектор та універсальний захист мають бути в центрі будь-якого політичного проекту в регіоні. Цей процес має починатись у короткостроковій перспективі, щоб мати змогу отримувати плоди середньо- та довгострокового характеру» [34]. Особливості політичного режиму Республіки Коста-Рика, нормативно-правові його підвалини в сьогоденні, характерні риси політичного процесу і роль політичних партій у житті країни у контексті глобальних змін та геополітичних зрушень – ці аспекти визначають перспективи подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Castro J. L. Constitutional replacement in five countries of South America. An Empirical Comparative Analysis. *Estudios de Derecho*. 2017. Vol. 74, N. 164. P. 69–88. URL: <https://revistas.udea.edu.co/index.php/red/article/view/334020> (дата звернення: 28.08.2020).

2. Coddou A. Contemporary Latin American Constitutionalism: an intellectual map. URL: https://www.academia.edu/28850536/Contemporary_Latin_American_Constitutionalism_an_intellectual_map (дата звернення: 28.08.2020).
3. Kaidatzis A. Populist Constitutionalism as a Critique on Liberal (or Legal) Constitutionalism. URL: https://www.academia.edu/36909163/Populist_Constitutionalism_as_a_Critique_on_Liberal_or_Legal_Constitutionalism (дата звернення: 28.08.2020).
4. Blokker P. Populism as a Constitutional Project. *Jean Monnet Working Paper*. 2017. No. 17/17. URL: <https://jeanmonnetprogram.org/wp-content/uploads/JMWP-17-Paul-Blokker-1.pdf> (дата звернення: 28.08.2020).
5. Костогрызов П. И. Юридический плюрализм в латиноамериканских странах: откат к средневековью или путь к правопорядку постмодерна? *Латинская Америка*. 2016. № 11. С. 19–24.
6. Bogdandy von A. Ius Constitutionale Commune en América Latina: Una mirada a un constitucionalismo transformador. *Revista Derecho del Estado*. 2015. N. 34. P. 3–50. URL: <http://www.scielo.org.co/pdf/rdes/n34/n34a01.pdf> (дата звернення: 28.08.2020).
7. Gargarella R. Latin American constitutionalism, 1810–2010: the engine room of the constitution. New York, NY: Oxford University Press, 2013. ix, 283 p.
8. World Values Survey: Round Six – Country-Pooled Datafile 2010–2014 / R. Inglehart, C. Haerpfer, A. Moreno, C. Welzel, K. Kizilova, J. Diez-Medrano, M. Lagos, P. Norris, E. Ponarin & B. Puranen et al. (eds.). Madrid: JD Systems Institute, 2014. URL: <http://www.worldvaluessurvey.org/WVSDocumentationWV6.jsp> (дата звернення: 28.08.2020).
9. Latinoamérica, la región más violenta y represiva del mundo. URL: <https://www.elmundo.es/internacional/2020/02/27/5e56c39c21efa09f408b471b.html> (дата звернення: 28.08.2020).
10. Герасіна Л. М., Требін М. П. Деструктивні мегатенденції сучасності: глобальний конфлікт, глобалізація злочинності, міжнародний тероризм. *Український соціум*. 2008. № 4 (27). С. 140–148.
11. Герасіна Л. М., Требін М. П. Конфлікт або діалог культур? Витоки і форми ціннісної конфронтації. *Духовна культура України перед викликами часу (до 30-річчя кафедри культурології Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого)*: тези доп. учасн. III Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 16 квіт. 2020 р.) / [редкол.: А. П. Гетьман (голова), В. О. Лозовой, О. В. Уманець та ін.]. Харків: Право, 2020. С. 9–12.
12. Денисенко І. Д. Сучасна теорія конфлікту: проблеми експлікації, демаркації, класифікації. *Український соціум*. 2013. № 3 (46). С. 32–43.
13. Конфліктологія: навч. посіб. / Л. М. Герасіна, М. П. Требін, В. Д. Воднік та ін. Харків: Право, 2012. 128 с.
14. Куц Г. М., Білоцерківська Н. Г. Зміщення методологічних пріоритетів у концептуалізації політичної кризи: історико-політологічний ракурс. *Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки* : зб. наук. пр. 2018. Вип. 2 (16). С. 144–154.

15. Польовий М. А. Деякі результати верифікації прогнозу загроз політичній стабільності в Україні до 2030 р. *Актуальні проблеми політики*. 2017. Вип. 60. С. 200–209.
16. Требін М. П., Герасіна Л. М. Контури майбутнього світу: тенденції розвитку сучасної цивілізації. *Розвиток основних напрямів соціогуманітарних наук: проблеми та перспективи*: зб. ст. і тез доп. за матеріалами VII Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (м. Кам'янське, 24–25 черв. 2020 р.) / відп. за вип. К. Ю. Богомаз. Кам'янське: ДДТУ, 2020. С. 58–60.
17. Bauman Z., Leoncini T. *Born liquid: transformations in the third millennium* / translated by Lucinda Wyatt. Cambridge, UK; Medford, MA: Polity Press, 2019. 93 p.
18. Beck U. *The metamorphosis of the world*. Cambridge; Malden, MA: Polity, 2016. xii, 223 p.
19. Blokker P. *Multiple democracies in Europe: political culture in new member states*. London; New York: Routledge, 2010. xi, 211 p.
20. *Comparative constitutional law in Latin America* / edited by Rosalind Dixon, Tom Ginsburg. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2017. x, 376 p.
21. Negretto G. L. *Making constitutions: presidents, parties, and institutional choice in Latin America*. Cambridge; New York: Cambridge University Press, 2013. xii, 283 p.
22. *Política comparada sobre América Latina: teorías, métodos y tópicos* / Rossana Castiglioni, Claudio Fuentes (editores). Santiago, Chile: Ediciones Universidad Diego Portales, 2015. 444 p.
23. Воротникова Т. А. Коста-Рика после выборов: стабильность и обновление. *Латиноамериканская Америка: избирательные процессы и политическая панорама* / отв. ред. З. В. Ивановский. Москва: ИЛА РАН, 2015. С. 196–205.
24. Ивановский З. В. Конституционные процессы и реформирование политической системы Колумбии. *Латиноамериканский исторический альманах*. 2020. № 25. С. 122–145.
25. Constitución Política De la República De Costa Rica. URL: <http://www.webcostarica.com/general/constitucion.htm> (дата звернення: 28.08.2020).
26. State of civil society report 2019. URL: <https://www.civicus.org/index.php/state-of-civil-society-report-2019> (дата звернення: 28.08.2020).
27. Valverde A., Müller E. Bienestar en Costa Rica a través del desarrollo regenerativo. URL: <https://www.ameliarueda.com/especial/bienestar-en-costa-rica-a-traves-del-desarrollo-regenerativo> (дата звернення: 28.08.2020).
28. Social Mobility Index. URL: <http://reports.weforum.org/social-mobility-report-2020/social-mobility-rankings/> (дата звернення: 28.08.2020).
29. Barría C. Cómo Costa Rica se convirtió en uno de los países más innovadores de América Latina (y cuáles son algunos de los inventos más sorprendentes). URL: <https://www.bbc.com/mundo/noticias-48193736?xtor=AL-73-%5Bpartner%5D-%5Bterra.com.br%5D-%5Blink%5D-%5Bmundo%5D-%5Bbizdev%5D-%5Bisapi%5D> (дата звернення: 28.08.2020).
30. Salario mínimo – Costa Rica Válido en Agosto 2020. URL: <https://tusalario.org/costarica/tu-salario/salario-minimo> (дата звернення: 28.08.2020).

31. Social Progress Index 2020. URL: <https://www.socialprogress.org/> (дата звернення: 28.08.2020).
32. Los 10 países que más talento atraen en América Latina (y los 10 del mundo). URL: <https://www.bbc.com/mundo/noticias-51157827?xtor=AL-73-%5Bpartner%5D-%5Bterra.com.br%5D-%5Blink%5D-%5Bmundo%5D-%5Bbizdev%5D-%5Bisapi%5D> (дата звернення: 28.08.2020).
33. Costa Rica Launches Initiative on Environment and Human Rights. URL: <https://www.hrw.org/news/2018/09/28/costa-rica-launches-initiative-environment-and-human-rights> (дата звернення: 28.08.2020).
34. Cortés H. S. Oportunidad para construir una nueva década en América Latina y el Caribe. *AGENDA PUBLICA El Pais*. 2020. 26 mayo. URL: <http://agendapublica.elpais.com/oportunidad-para-construir-una-nueva-decada-en-america-latina-y-el-caribe/> (дата звернення: 28.08.2020).

REFERENCES

1. Castro, J. L. (2017). Constitutional replacement in five countries of South America. An Empirical Comparative Analysis. *Estudios de Derecho*, 74(164), 69–88. Retrieved from <https://revistas.udea.edu.co/index.php/red/article/view/334020>.
2. Coddou, A. Contemporary Latin American Constitutionalism: an intellectual map. Retrieved from https://www.academia.edu/28850536/Contemporary_Latin_American_Constitutionalism_an_intellectual_map.
3. Kaidatzis, A. Populist Constitutionalism as a Critique on Liberal (or Legal) Constitutionalism. Retrieved from https://www.academia.edu/36909163/Populist_Constitutionalism_as_a_Critique_on_Liberal_or_Legal_Constitutionalism.
4. Blokker, P. (2017). Populism as a Constitutional Project. *Jean Monnet Working Paper, 17/17*. Retrieved from <https://jeanmonnetprogram.org/wp-content/uploads/JMWP-17-Paul-Blokker-1.pdf>.
5. Kostogryzov, P. I. (2016). Juridicheskiy pljuralizm v latinoamerikanskih stranah: otkat k srednevekov'ju ili put' k pravoporjadku postmoderna? [Legal pluralism in Latin American countries: a rollback to the Middle Ages or the path to the postmodern rule of law?]. *Latinskaja Amerika – Latin America*, 11, 19–24 [in Russian].
6. Bogdandy von, A. (2015). Ius Constitutionale Commune en América Latina: Una mirada a un constitucionalismo transformador. *Revista Derecho del Estado*, 34, 3–50. Retrieved from <http://www.scielo.org.co/pdf/rdes/n34/n34a01.pdf>.
7. Gargarella, R. (2013). *Latin American constitutionalism, 1810–2010: the engine room of the constitution*. New York, NY: Oxford University Press.
8. Inglehart, R., Haerpfer, C., Moreno, A., Welzel, C., Kizilova, K., Diez-Medrano, J., Lagos, M., Norris, P., Ponarin, E. & Puranen, B. et al. (eds.) (2014). *World Values Survey: Round Six – Country-Pooled Datafile 2010–2014*. Madrid: JD Systems Institute. Retrieved from <http://www.worldvaluessurvey.org/WVSDocumentationWV6.jsp>.
9. Latinoamérica, la región más violenta y represiva del mundo. Retrieved from <https://www.elmundo.es/internacional/2020/02/27/5e56c39c21efa09f408b471b.html>.

10. Herasina, L. M., Trebin, M. P. (2008). Destruktyvni mehatendentsii suchasnosti: hlobalnyi konflikt, hlobalizatsiia zlochynnosti, mizhnarodnyi teroryzm [Destructive megatrends of modernity: global conflict, globalization of crime, international terrorism]. *Ukrainskyi sotsium -Ukrainian society*, 4(27), 140–148 [in Ukrainian].
11. Herasina, L. M., Trebin, M. P. (2020). Konflikt abo dialoh kultur? Vytoky i formy tsinnisnoi konfrontatsii [Conflict or dialogue of cultures? Origins and forms of value confrontation]. *Dukhovna kultura Ukrainy pered vyklykamy chasu (do 30-richchia kafedry kulturolohii Natsionalnoho yurydychnoho universytetu imeni Yaroslava Mudroho): tezy dopovidei uchasnykiv III Vseukr nauk.-prakt. konf (m. Kharkiv, 16 kvit. 2020 r) – Spiritual culture of Ukraine before the challenges of time (to the 30th anniversary of the Department of Cultural Studies of the National Law University named after Yaroslav the Wise): abstracts of reports of participants III All-Ukrainian. Scientific and practical conf (Kharkiv, April 16, 2020)/ [redkol.: A. P. Hetman (holova), V. O. Lozovoi, O. V. Umanets, O. A. Stasevska, V. M. Pyvovarov]. Kharkiv: Pravo, 9–12 [in Ukrainian].*
12. Denysenko, I. D. (2013). Suchasna teoriia konfliktu: problemy eksplikatsii, demarkatsii, klasyfikatsii [Modern theory of conflict: problems of explication, demarcation, classification]. *Ukrainskyi sotsium – -Ukrainian society*, 3(46), 32–43 [in Ukrainian].
13. Herasina, L. M., Trebin, M. P., Vodnik, V. D. et al. (2012). *Konfliktolohiia* [Conflictology]: navch. posib. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
14. Kuts, H. M. & Bilotserkivska, N. H. (2018). Zmishchennia metodolohichnykh priorytetiv u kontseptualizatsii politychnoi kryzy: istoryko-politolohichniy rakurs [Shifting methodological priorities in the conceptualization of the political crisis: a historical and political perspective]. *Suchasne suspilstvo : politychni nauky, sotsiolohichni nauky, kulturolohichni nauky : zb. nauk. prats – Modern society: political sciences, sociological sciences, culturological sciences: a collection of scientific works*, 2(16), 144–154 [in Ukrainian].
15. Polovyi, M. A. (2017). Deiaki rezultaty veryfikatsii prohnozu zahroz politychnii stabilnosti v Ukraini do 2030 r. [Some results of verification of the forecast of threats to political stability in Ukraine until 2030]. *Aktualni problemy polityky – Current policy issues*, 60, 200–209 [in Ukrainian].
16. Trebin, M. P., Herasina, L. M. (2020). Kontury maibutnoho svitu: tendentsii rozvytku suchasnoi tsyvilizatsii [The contours of the future world: trends in modern civilization]. *Zbirka statei i tez dopovidei za materialamy VII Vseukrainskoi naukovy-praktychnoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu «Rozvytok osnovnykh napriamiv sotsiohumanitarnykh nauk: problemy ta perspektyvy» (m. Kam'ianske, 24–25 chervnia 2020 roku) – Collection of articles and abstracts of reports on the materials of the VII All-Ukrainian Scientific and Practical Conference with international participation «Development of the main directions of socio-humanitarian sciences: problems and prospects» (Kamyanske, June 24–25, 2020)/ vidp. za vypusk profesor K. Yu. Bohomaz. Kam'ianske : DDTU, 58–60 [in Ukrainian].*
17. Bauman, Z. & Leoncini, T. (2019). *Born liquid : transformations in the third millennium / translated by Lucinda Byatt*. Cambridge, UK ; Medford, MA : Polity Press.

18. Beck, U. (2016). *The metamorphosis of the world*. Cambridge: Malden, MA: Polity.
19. Blokker, P. (2010). *Multiple democracies in Europe : political culture in new member states*. London ; New York : Routledge.
20. Dixon, R. & Ginsburg, T. (eds.) (2017). *Comparative constitutional law in Latin America*. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing.
21. Negretto, G. L. (2013). *Making constitutions: presidents, parties, and institutional choice in Latin America*. Cambridge ; New York : Cambridge University Press.
22. Castiglioni, R. & Fuentes, C. (eds) (2015). *Política comparada sobre América Latina: teorías, métodos y tópicos*. Santiago, Chile : Ediciones Universidad Diego Portales.
23. Vorotnikova, T. A. (2015). Kosta-Rika posle vyborov: stabil'nost' i obnovlenie [Costa Rica after the elections: stability and renewal]. Ivanovskij, Z. V. (ed.). *Latinskaja Amerika: izbiratel'nye processy i politicheskaja panorama – Latin America: Electoral Processes and the Political Panorama* (pp. 196–205). Moskva: ILA RAN [in Russian].
24. Ivanovskij, Z. V. (2020). Konstitucionnye processy i reformirovanie politicheskoy sistemy Kolumbii [Constitutional Processes and Reforms of the Political System of Colombia]. *Latinoamerikanskij istoricheskij al'manah – Latin American Historical Almanac*, 25, 122–145 [in Russian].
25. Constitución Política De la República De Costa Rica. Retrieved from <http://www.webcostarica.com/general/constitucion.htm>.
26. State of civil society report 2019. Retrieved from <https://www.civicus.org/index.php/state-of-civil-society-report-2019>.
27. Valverde, A. & Müller, E. Bienestar en Costa Rica a través del desarrollo regenerativo. Retrieved from <https://www.ameliarueda.com/especial/bienestar-en-costa-rica-a-traves-del-desarrollo-regenerativo>.
28. Social Mobility Index. Retrieved from <http://reports.weforum.org/social-mobility-report-2020/social-mobility-rankings/>.
29. Barria, C. Cómo Costa Rica se convirtió en uno de los países más innovadores de América Latina (y cuáles son algunos de los inventos más sorprendentes). Retrieved from <https://www.bbc.com/mundo/noticias-48193736?xtor=AL-73-%5Bpartner%5D-%5Bterra.com.br%5D-%5Blink%5D-%5Bmundo%5D-%5Bbizdev%5D-%5Bisapi%5D>.
30. Salario mínimo – Costa Rica Válido en Agosto 2020. Retrieved from <https://tusalario.org/costarica/tu-salario/salario-minimo>.
31. Social Progress Index 2020. Retrieved from <https://www.socialprogress.org/>.
32. Los 10 países que más talento atraen en América Latina (y los 10 del mundo). Retrieved from <https://www.bbc.com/mundo/noticias-51157827?xtor=AL-73-%5Bpartner%5D-%5Bterra.com.br%5D-%5Blink%5D-%5Bmundo%5D-%5Bbizdev%5D-%5Bisapi%5D>.
33. Costa Rica Launches Initiative on Environment and Human Rights. Retrieved from <https://www.hrw.org/news/2018/09/28/costa-rica-launches-initiative-environment-and-human-rights>.
34. Cortés, H. S. (2020). Oportunidad para construir una nueva década en América Latina y el Caribe. *AGENDA PUBLICA El Pais*. 26 mayo. Retrieved from <http://agendapublica.elpais.com/oportunidad-para-construir-una-nueva-decada-en-america-latina-y-el-caribe/>.

Барабаш Олег Васильевич, кандидат философских наук, доцент, докторант
Харьковского национального педагогического университета
имени Г. С. Сковороды, Украина

РАКУРСЫ РАЗВИТИЯ И ПРИОРИТЕТЫ ТРАНСФОРМАЦИОННЫХ УСИЛИЙ В РЕСПУБЛИКЕ КОСТА-РИКА

В статье предпринята попытка установить природу и сущность трансформационных процессов в Республике Коста-Рика, выяснить содержательную основу стратегии развития страны. Выявлены и проанализированы отдельные параметры государственно-преобразующих мер в отдельных проекциях конституционно-правовой деятельности, ее институционального представления в политических процессах и общественной жизни. Выделены ключевые идеи, механизмы и направления их реализации по развитию успешного национально-государственного проекта «чистая жизнь, счастливая страна» в современности и в отношении видения перспектив. Подчеркнута значимость длительное время согласованной и стратегически выверенной в определенных основными параметрами конституционного правотворчества и общественного согласия работы особенно социально ответственной группы, которая в данном случае может быть обозначена в качестве стратегической элиты, в условиях утверждения процессуального уважения к механизмам взаимной общественно-государственной связи по линии социальный запрос, обработка, выход (теория Д. Истона), в условиях демократии и на основе следования конституционно-правовым нормам.

Ключевые слова: Республика Коста-Рика, конституционное творчество, политический режим, стратегии развития, трансформационные процессы, чистая жизнь и счастливая страна, Латинская Америка и Карибский бассейн.

Barabash Oleh Vasilyevich, Ph. D., Associate Professor, Doctoral Student,
Department of Political Science, Sociology and Cultural Studies,
H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Ukraine

PERSPECTIVES OF DEVELOPMENT AND PRIORITIES OF TRANSFORMATION EFFORTS IN THE REPUBLIC OF COSTA RICA

Problem setting. *Latin America and the Caribbean (LAC) on the peculiarities of the development of state-building processes, transformations of political regimes in its individual countries, manifestations of tendencies to combine heterogeneous factors of endogenous and exogenous nature in the dynamics of change and interaction of institutional, social or economic factors and geopolitical changes. interests, continues to be the focus of scientific attention of specialists in various fields of knowledge. LAC – a region in which,*

perhaps, the most amplitude in terms of content parameters, quantitative indicators. «markers» appear in relation to their perspective significance and the degree of further actualization of the manifestation of «fluid modernity» (Z. Bauman), at its various levels and in the contexts of conceptual shifts of political and legal significance. Against the background of the general theoretical basis of institutionalism in its versions of neo-institutionalism, historical institutionalism, or other methodological approaches with their special attention to the importance of constitutional formatting of the sum of social relations, innovation and experiments in the region on constitutional creativity show a wide range of research. In connection with the divergent development of constitutional law in the LAC countries in recent decades, according to the director of the Institute of Comparative Constitutional Law. Max Planck, Armin von Bogdandi; "... Latin America is a region where the question of the future of constitutionalism is being discussed». There are also manifestations of a special historical subtext in the region: its countries have long been involved in various geopolitical confrontations, including those with a pronounced ideological coloration, and traditionalist collectivist values are sometimes paradoxically combined with liberal-democratic individualism. Unfortunately, the region is a clear example not only of significant changes in improving the quality of socio-political life, the introduction of positive institutional solutions and the adoption of new standards of economic existence – it still today, with significant differences across countries, remains the most brutal and repressive in the world. Against this heterogeneous background, in our opinion, some aspects of the successful experience of building the national-state life of the Republic of Costa Rica (Spanish: República de Costa Rica) deserve research interest.

Recent research and publications analysis. In the article, in connection with the subject multidimensionality of the topic, an interdisciplinary scientific approach was used, which, in turn, led to the involvement of general scientific research methods and special theoretical and methodological developments of representatives of various fields of scientific knowledge. Regarding the foundations, tendencies and features of constitutional creativity, a significant role was played by fundamental research and scientific experience of domestic constitutional scholars, M. P. Orzikh, V. P. Kolisnyk, Yu. G. Barabash, N. V. Mishina, M. V. Savchina, theorists of state and law I. V. Protsyuk, D. V. Lukyanov, L. I. Kormich, M. V. Serebro. Regarding the formation of the fields of modern conflict, their representation in social reality and in the contexts of the idea of development and institutionalization of strategies, used multifaceted research material of scientific developments of representatives of political science and sociology L. M. Herasina, M. P. Trebin, I. D. Denisenko, M. A. Polevoy, V. Yu. Karasev, G. M. Kuts, O. I. Tkach, and foreign authors representing a wide range of research both purely humanitarian and political and legal in nature – Z. Bauman, Ul. Beck, R. Gargarella, M. Mann, G. Negretto, H. Montero, Z. V. Ivanovsky, T. O. Vorotnikova, P. Blocker, E. S. Cortes, others. Materials and statistical data of separate international funds and research institutions, official sites of the state of the Republic of Costa Rica are used in the work. the country's media.

Paper objective. The purpose of this work is to establish the nature and essence of transformation processes in the Republic of Costa Rica, to find out the substantive basis of the country's development strategy. The task is to identify and analyze certain parameters

of state-building transformations in separate projections of constitutional and legal activity, its institutional representation in political processes and public life, to single out key ideas, mechanisms and directions of their implementation on building a successful national-state project «clean life, happy country» in the present and in relation to the vision of future prospects.

Paper main body. *Regarding the peculiarities of the legal regulation of the way of life in the Republic of Costa Rica and, above all, the characteristics of the constitutional process, we note that against the background of other countries in the region, it has not resorted to constitutional replacement since the mid-20th century. the day is in force the Basic Law of 1949 – Constitución Política De la República De Costa Rica. Regarding its main connotations, we can only note that a certain liberal-democratic content is paradoxically combined with ideological and instrumental openness and readiness to reproduce public demands and non-liberal nature of the socially protected way of life of all segments of the population, which leaves room for current political and legal «maneuvers» in the legal field set by the Constitution and allows to adjust the strategic dimensions of the political process in the direction of «connection» of broad social programs. led by representatives of local elites who are especially responsible for the implementation of the national-state project, who, in the end, agreed on a vision of the strategic principles of development of the Republic of Costa Rica. Thus began the implementation of a unique project – «clean life» (and «happy country») – Spanish: Pura vida, país feliz). The country has long emphasized the development of education, health care, housing. In our opinion, the significant difference in the whole meaningful vector of the country's development is manifested, first of all, in the long-term consolidated position of local elites on the vision of the future, understanding of the strategy of re-creation.*

Conclusions of the research. *The main factors of success in the strategy of development of the Republic of Costa Rica: for a long time coordinated and strategically adjusted in the defined basic parameters of constitutional lawmaking and public consent work of a particularly socially responsible group, which in this case can be described as a strategic elite for the national-state project of common good, creation of social comfort zones, environmental security, confidence in the future and further joint social measures to form a general social solidarity around the national project – clean life, happy country – subject to the assertion of procedural respect for the mechanisms of mutual communication along the line of social demand, processing, output (D. Easton's theory), in a democracy and on the basis of following constitutional and legal norms.*

Keywords: *The Republic of Costa Rica, constitutional creativity, political regime, development strategies, transformational processes, clean life and a happy country, Latin America and the Caribbean.*

